

care a fost nevoit să se confrunte și să o soluționeze Israelul. Aceasta poate fi subiectul unei cercetări suplimentare.

Soluționarea problemei refugiaților palestinieni poate avea loc numai în rezultatul semnării unui acord de pace echitabil între părțile aflate în conflict. Pentru atingerea acestui scop, liderii Israelului și Autonomiei Palestiniene trebuie să se așeze la masa de tratative și să ajungă la un compromis, luând în considerație situația reală, care s-a creat în regiune la începutul sec. XXI.

Bibliografie

1. Claude, Klein, *Israel. Statul evreilor*, București, 2003.
2. Francois, Massoule, *Conflictele din Orientul Mijlociu*, București, 2003.
3. Григорий, Трестман, *Большая история маленькой страны. Израиль*, Спутник, 2011.
4. Киселев, В.И., *Палестинская проблема и ближневосточный кризис*, Киев, 1981.
5. Stewart, Ross, *Orientul Mijlociu în flăcări*, București, 2014.
6. <https://ru.wikipedia.org/wiki>. Accesat la 30.03.2015.
7. guide-israel.ru/history/15375-palestinskie-bezhency-1946-1948-1967. Accesat la 02.04.2015.
8. ejwiki.org/wiki/палестинские-беженцы. Accesat la 02.04.2015.

ISLAMUL ȘI EUROPA MEDIEVALĂ: PERSPECTIVA DIALOGULUI CULTURAL DINCOLO DE CONFRUNTAREA ÎNTRE CIVILIZAȚII

Igor SAVA, dr., conf. univ.

Summary

This material is focused on complex topic of the cultural relationship between Islam and medieval Europe. In the context of the current conflict between the Muslim world and the Western Europe, where the determinant is the religious factor, the author offers the perspective of cultural dialogue present in the Middle Ages

in relations between the two spaces. Studying the cultural interference between Islamic and Christian civilizations could serve as a model to relaunch the dialogue between the parties to overcome the conflict.

Astăzi există suficiente motive care să explice sporirea interesului pentru islam în lume. Unul dintre ele ține de tendințele de dezvoltare ale acestei lumi și de ponderea numerică pe glob a adeptilor islamului (cca 1,5 mld.). Comunitatea dată constituie subiectul multiplelor dezbateri la nivel internațional, reprezentând o provocare pentru gândirea occidentală, care se bazează mai mult pe stereotipuri și nu pe o cunoaștere adevărată a sistemului. La nivelul percepțiilor, modul în care a fost văzut islamul în Europa este tributar imaginii create în Occident, potrivit căreia, de la cucerirea provinciilor orientale ale Imperiului Bizantin (sec. VII) și a Peninsulei Iberice (sec.VIII) și până la expansiunea și dominația otomană în Balcani (sec. XIV-XIX), Europa creștină a resimțit islamul ca pe o amenințare de natură diversă. În prezent, deși s-a ajuns la o viziune mai obiectivă și tolerantă, cunoștințele despre Islam rămân încă tributare acestei optici.

Faptul este determinat, în parte, de schimbările produse în relațiile internaționale după al Doilea Război Mondial și de geneza unor noi probleme globale. Reflecțiile asupra securității internaționale, unde un loc aparte îl ocupă factorul arabo-islamic, prezintă o altă fațetă a interesului pentru această civilizație, care, dincolo de universul ei fascinant și misterios, religie, cultură și tradiții, scoate în evidență natura conflictuală a ei cu Occidentul. Sensibila problemă a conflictului, în care pondere o au în egală măsură elementele de natură geografică, istorică, politică, religioasă și culturală, are o istorie de peste un mileniu și îmbină forme noi cu cele ale vechiului conflict. Din punct de vedere al securității,

numeroși europeni sunt îngrijorați de prezența pe termen lung în țările lor nu numai a islamiștilor radicali, dar în general a tuturor musulmanilor.

În prezent lumea musulmană se confruntă cu probleme diverse, ca urmare a tendințelor economiei mondiale, a accelerării schimbărilor sociale, a apariției ideologiilor politico-religioase care vin, deseori, în contradicție cu sistemele ortodoxe tradiționale și cu programul de reforme ale regimurilor laice. În conflictul dintre Islam și Occident, prezent în unele state musulmane, dincolo de alți factori, religia contează în primul rând, pentru că ea reprezintă o sursă de identitate. Religia exacerbează conflictul prin oferirea unei optici distorsionate în ceea ce privește realitatea și prin recomandarea anumitor răspunsuri din partea islamică. Spre exemplu, politica externă a Israelului și a Occidentului este adesea percepută în termeni de ostilitate iudaică și creștină față de islam. Aici, practica islamică vizează anumite interpretări date doctrinei *Jihadului* și concepției despre martiraj. Mișcările islamiste fundamentale au ca scop constituirea de state în care islamul și *sharia* să acționeze ca ideologii atotcuprinzătoare care, în virtutea solidarității în jurul aceluiași credințe religioase și valori morale, să contracareze tendințele de expansiune ale culturii occidentale. Sharia face din lupta pentru credință o datorie religioasă sfântă și creează o stare, mai mult sau mai puțin, continuă, de război între musulmani și nemusulmani. Acolo unde nu există metode democratice de a cuceri puterea, islamiștii recurg la tactici revoluționare și de insurgență, inclusiv la terorism. Exemple relevante sunt regimul talibanilor, Statul Islamic, care urmăresc restabilirea Marelui Califat medieval. În acest caz, ideologia și regimul instituit este intolerant față de standardele occidentale contemporane, dar tolerant în raport cu standardele medievale. Acest din urmă aspect ne interesează cel mai mult.

Nu încercăm să minimalizăm ponderea pe care o are conflictul cultural în raportul dintre Islam și Occident în contextul fenomenului „ciocnirii civilizațiilor” (S. Huntigton), ci dorim să nuanțăm perspectiva dialogului cultural prezent în Evul Mediu, îndeosebi în arealul Mării Mediterane, în raporturile dintre cele două spații. Studiarea profundă a interferențelor culturale dintre civilizațiile islamică și creștină ar putea servi ca un model care să relanseze dialogul dintre părți pentru a depăși cadrul conflictului. Recomandăm perspectiva istorică de a aborda trecutul pentru a oferi explicații asupra proceselor din trecut și soluții pentru problemele prezentului.

În studiile despre istoria Califatului, dincolo de diversitatea de opinii ale cercetătorilor, există puncte de vedere comune asupra unor aspecte de importanță capitală care vizează identitatea sa. Este vorba despre superioritatea civilizației islamice față de Occidentul de dinaintea anului 1000 și despre impactul Islamului asupra Europei creștine în Evul Mediu. Pentru a înțelege contextul istoric al interferențelor dintre civilizații, purtătoare a unor instituții și culturi diferite, fundamentate și modelate conform religiilor pe care le promovau, este necesar de a studia originile. Raportat la domeniile reprezentative, avem în vedere nu numai cunoașterea, ci și explicarea procesului complex al apariției și expansiunii islamului ca religie mondială (ultima în ordine cronologică dintre marile religii), structura și regimul politic al Califatului, și nu în ultimul rând, cultura și civilizația islamică, prezentată drept clasică datorită originalității și unității ei, relative, în perioada secolelor VII-XIII. În cadrul sistemului nu pot fi ignorate multiplele fațete ale diversității, modelate de popoarele, care, pe parcursul istoriei, au aderat la islam. S-au remarcat arabii, în primul rând, urmași, datorită contribuțiilor, de iranieni, indieni, berberi, turci, ibero-romani.

În direcția interferențelor culturale dintre civilizațiile vizate,

studiile punctează sectoarele de contact, fenomenele comune și impactul cultural al islamului asupra Europei medievale. O serie de autori susțin că din punct de vedere cultural, rasial și religios, musulmanii, care au împărțit cu europenii bazinul Mediteranei, aveau mai multe lucruri în comun cu creștinismul europenilor decât cu civilizațiile din Asia și Africa. Preluarea tradițiilor iudeo-creștine și a celor culturale antice (latine, în Europa, elenistice, în lumea islamică), folosirea unei limbi de cultură (latina și araba), interesul pentru domenii ale științei (gramatica, aritmetica, geometria, teoria muzicii) și teologiei (dreptul canonic, teoria predestinării) reprezintă domenii de interes comun.

Aportul musulmanilor la cultura și civilizația Europei medievale reprezintă un proces complex, de durată în timp și s-a realizat, potrivit căilor de difuzie, prin filierele - Peninsula Iberică, Sicilia și Italia de Sud. Domeniile cele mai relevante ale influenței au fost știința, filosofia, arta, literatura, fondul lexical al unor științe și vocabularul vieții cotidiene. Musulmanii au pus bazele teoretice a mai multor științe moderne, însă au cultivat în mod deosebit matematica (algebra), astronomia, geografia, științele naturii (fizica, optica, alchimia) și medicina. Inginerii arabi au dezvoltat tehnologiile care vizează irigația, favorizând aclimatizarea în unele zone europene a mai multor culturi agricole (orezul, trestia de zahăr, lămâiul, bumbacul, portocalul etc.) și flori. Au adus în Europa invenții asiatice, precum busola, praful de pușcă, hârtia, moara de vânt și au perfecționat o serie de tehnici artizanale.

Un domeniu aparte al dialogului cultural îl reprezintă filosofia scolastică medievală, care este de neconceput fără a ține cont de influența gândirii islamice. Dezvoltând metodele de studiu și temele abordate în filosofie, savanții arabi (al-Farabi, Avicenna, Averroes) au tradus și au transmis Europei operele marilor filosofi greci, îndeosebi Platon și Aristotel. Impactul aristotelismului asupra gândirii politice din

Occident, unul dintre factorii decisivi în progresul centralizării statale, este indiscutabil. Autoritatea și influența savanților musulmani asupra științei europene este vizibilă până la începutul epocii moderne.

Arta și literatura Occidentului medieval a fost sensibil influențată de creațiile arabo-musulmane. Arhitectura din Spania și Sicilia îmbină armonios tradițiile europene ale romanului și goticului cu elemente de sorginte orientală (arce de diferite tipuri, creneluri, cupole, arcade). În literatură, arabii nu numai că au fost mediatori în procesul de transmitere a unui vast material de legende, fabule și povestiri de origine indiană și persană, dar au influențat și anumite genuri, precum poezia provansală.

Acestea sunt unele dintre argumentele utilizate pentru îndemnul de a acorda atenție islamului în Republica Moldova și de a studia civilizația sa în centrele academice, mai ales în universitățile unde există facultăți cu specialitatea istorie. Din această perspectivă, autorul acestor pagini a elaborat cursul *Istoria Califatului (sec. VII-XIII)*, prezent în oferta disciplinelor opționale destinate studenților de la Facultatea de Istorie și Geografie a Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă”. El are destinația de a fi complementar cursului *Istoria medie universală și modernă timpurie*, avându-se în vedere complexitatea procesului istoric și interacțiunea dintre fapte și evenimente, pe de o parte, și a oferi o imagine de ansamblu asupra dezvoltării civilizației islamice în secolele VII-XIII, pe de altă parte. Prin urmare, importanța studierii islamului sub variatele sale aspecte - sistem etico-religios, instituții, ideologie și putere, cultură, mod de viață, percepții și atitudini este indispensabilă înțelegerii contextului istoric al dezvoltării și al interferențelor sale cu civilizația creștină a Evului Mediu. O istorie a Europei fără Islam este una subiectivă și incompletă.

Bibliografie

1. Cardini, F., *Europa și Islamul. Istoria unei neînțelegeri*, Iași, 2002.
2. Cobb, S., *Islamic contributions to civilisation*, Washington, 1963.
3. Djait, H., *L'Europe et l'Islam*, Paris, 1978.

4. Drimba, O., *Istoria culturii și civilizației*, vol. IV, București, 2004.
5. Huntington, S. P., *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, București, 2007.
6. Lewis, B., *Islam in history. Ideas, men and events in the Middle East*, London, 1973.
7. Sourdel, D., Sourdel-Thomine, J., *Civilizația islamului clasic*, vol. I-III, București, 1975.
8. Уотт, У. М., *Влияние ислама на средневековую Европу*, Москва, 1976.

NECESITATEA SENSIBILIZĂRII TINERETULUI STUDIOS ÎN RECEPTAREA VALORILOR CULTURII NAȚIONALE

Angela LISNIC, dr., conf. univ.

Summary

The subject of this study aims to demonstrate the need for basic awareness of students in receiving national cultural values. As an argument to demonstrate the existence of this need is the situation in the Republic on the state of things on attitudes among youth in general and the studios in particular on national values. The research formed the basis of European and national normative documents, comments on the phenomenon during teaching activate.

Construirea identității culturale din perspectiva integrării europene impune promovarea valorilor culturii naționale pentru ceea ce se numește unitate națională în diversitate europeană. Iar forța educativă ale bunelor tradiții caracteristice familiei, școlii și altor colective sociale nu poate fi subapreciată. În acest context este necesar să cunoaștem și să înțelegem influența valorică a tradițiilor naționale asupra componentei valorice ca element de bază în educarea tinerii generații. Problema cercetării date vizează cunoașterea, înțelegerea, conservarea și transmiterea valorilor culturii naționale generației în devenire, care trebuie să conștientizeze că